

MEDITERRANEAN
NETWORK OF
REGULATORY AUTHORITIES

Ravnopravnost muškaraca i žena u sportskim programima audiovizualnih
medija

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

Sadržaj

Uvod i pozadina nastajanja studije.....	3
Hrvatska.....	6
Kako je studija nastala u o okviru MNRA	10
Ciljevi studije	11
Metodologija	13
Rezultati analize prisutnosti ženskog sporta na nacionalnim televizijama u RH.....	14
Preporuke Mediteranske regulatorne mreže (MNRA).....	31

Uvod i pozadina nastajanja studije

„Ženski sport izraz je prava na ravnopravnost i slobodu svih žena u preuzimanju kontrole nad svojim tijelima i javnom sudjeluju u sportovima, bez obzira na nacionalnost, dob, invaliditet, spolnu orijentaciju ili vjeru.“

Deklaracija Europskoga parlamenta nakon Izvješća o ženama i sportu (2003.)

Sport može dati pozitivan doprinos društvu: bavljenje sportom potiče međusobno poštovanje, snošljivost i razumijevanje spajanjem ljudi različitih spolova, rasa, religija, dobi i imovinskog stanja. Sportske aktivnosti, ako su pravilno vođene, mogu biti sredstvo borbe protiv diskriminacije, predrasuda i stereotipa. Prihvati li se činjenica da sport daje pozitivan doprinos društvu, onda stanje u kojem žene i djevojčice još uvijek manje sudjeluju u sportu ili tjelesnim aktivnostima predstavlja ozbiljan problem. Drugim riječima, društvo još uvijek nije iskoristilo sve mogućnosti što ih sport pruža. (Stanislas Frossard, Izvršni tajnik Proširenog djelomičnog sporazuma o športu (EPAS) Uprava za mlade i sport Vijeće Europe)

Povijesni medicinski dokument *“US Surgeon General’s Report On Physical Activity And Health”* dao je čvrste naučne dokaze da je redovna fizička aktivnost iznimno značajna za zdravlje, kako muškaraca tako i žena, s preporukom aktivnog sudjelovanja u svim formama tjelesne aktivnosti i sporta¹. Međutim, fiziološke, anatomske, psihološke i socijalno-kulturološke specifičnosti ženskog spola zahtijevaju posebne obzire u svim sferama njihovog bavljenja sportom (Greydanas i Patel, 2002). Ženama su danas dostupna sva sportska borilišta, ali nije oduvijek bilo tako.

Prve Olimpijske igre (776. god. pne.) bile su privilegija i zadovoljstvo samo muškaraca. Žene su potrebu za bavljenjem sportom potražile na Igrama u čast boginje Here, zaštitnice žena toga doba. I prve moderne Olimpijske igre, održane 1896. godine, nisu uključivale žene (Ponorac, 2008). Početak 20. stoljeća donosi napredak tako da se žene polako uključuju u sve veći broj sportskih aktivnosti. Na drugim Olimpijskim igrama sudjelovalo je 12 žena, takmičeći se u tenisu i golfu, takozvanim sportovim više klase (Pfister, 2000). Porast sudjelovanja žena u sportu

---

¹ U.S. Department of Health and Human Services, 1996.

značajno se povećao u drugoj polovici 20-tog stoljeća, a 23. lipnja 1972. godine osvanuo je još jedan Dan žena, ali toga puta u sportu. Kako pišu Ponorac, Palija i Popović (2013.) američki predsjednik Nixon potpisao je čuveni Title IX (Education Amendment Act) koji kaže da “niti jedna osoba u SAD-u ne može, na temelju spola, biti isključena iz sudjelovanja, uskraćena od olakšica ili biti predmet diskriminacije za bilo koji edukacijski program ili aktivnost financiranu iz državnih sredstava”. Navedeni autori smatraju kako je od trenutka potpisivanja Titla IX do 80-tih godina prošlog stoljeća broj stipendiranih žena aktivno uključenih u sport porastao za 700 posto, a tijekom 90-tih za još 50 postotaka.² U Londonu 2012. bilježi se rekordan broj sudionica, njih 46 posto od preko deset tisuća natjecatelja dok je 1908. godine taj odnos bio 53:1 u korist muškaraca. Na Olimpijskim igrama u Rio de Janeiru 2016. godine žene su činile 45 posto svih sportaša, dakle trend gotovo ravnopravnog sudjelovanja sportašica je zadržan. Međutim, seksizam se provlačio na društvenim mrežama i u medijima tijekom cijelog trajanja tih igara³.

Ideja žene koja se bavi rekreativnom tjelovježbom i profesionalnim sportom još je uvijek u suprotnosti i sa starim vjerovanjem da te aktivnosti “nisu kompatibilne s ulogom žene”⁴ i s tradicionalnim društvenim i kulturološkim predrasudama o muško-ženskim razlikama s obzirom na spol i njihovu sposobnost bavljenja sportom. Nekoliko studija je otkrilo dugi popis rodni kategorizacija što potječu još iz 1960-tih godina⁵ a koje još uvijek podupiru diskriminaciju žena i rodnu neravnopravnost. Tako s jedne strane postoje tzv. “muški sportovi” kao što su nogomet ili boks, povezani sa snagom i moći, te s druge strane sportovi koji zahtijevaju više fleksibilnosti i spretnosti poput gimnastike ili plivanja, poznatiji pod imenom “ženski sportovi”.

Osim toga, pristup žena sportu se odgađao i gomilao preprekama koje, u velikoj mjeri, nisu riješene do danas. Sport su stvorili muškarci za muškarce kao način prenošenja određenih

---

² Nenad Ponorac, Stanislav Palija i Mira Popović »Žena i sport« SportLogia 2013, 9(1), 1–7.

³ Studija koju je provelo Sveučilište Cambridge otkriva da se mediji drugačije ponašaju ovisno o tome izvještavaju li o muškarcima ili ženama, ali i korisnici interneta drugačije reaguju ovisno o spolu subjekta o kojem se izvještava u vijestima. Nakon analize oko 160 milijuna riječi korištenih u medijima, na blogovima i društvenim mrežama, studija je zaključila da nije samo manje vremena posvećeno ženama nego muškarcima nego da su žene još uvijek derogirane i seksistički okvalificirane.

⁴ F Fontayne et al, Effet du genre sur le choix et le rejet des activités physiques et sportives en Éducation Physique et Sportive www.cairn.info/resume.php (2002).

⁵ Ver Melissa Plaza, Stéréotypes sexués explicites et implicites en contexte sportif. www//tel.archives-ouvertes.fr (2017).

vrijednosti i fizičkih sposobnosti. Bavljenje sportom daje ženama mnoge prednosti. Zaključno, Ponorac i suradnici (2013.) tvrde kako je potvrđeno da djevojčice aktivne u sportu imaju bolji uspjeh u školi, rjeđe se suočavaju sa neželjenom trudnoćom u tinejdžersko dobi, posjeduju veće samopoštovanje i samopouzdanje, lakše se i češće upisuju na koledže i fakultete i mnogo rjeđe imaju problema sa zloporabama opojnih droga i bolestima ovisnosti. Vježbe sa težinskim opterećenjem imaju neprocjenjivu korist za razvoj i održavanje koštane mase kod žena u svim životnim dobima.

Prema Europskom institutu za rodnu jednakost, jednakost među ženama i muškarcima jedan je od temeljnih principa Europske unije. Europska komisija je u Ženskoj povelji, kao i u Strategiji za jednakost žena i muškaraca 2010.-2015. izrazila svoju predanost adresiranju i eliminiranju rodnog jaza u donošenju odluka u sportu. Prijedlog Strateškog djelovanja za rodnu jednakost u sportu 2014.-2020. odobren je nakon održavanja EU konferencije o rodnoj jednakosti u sportu, 2013. godine. Uz prepoznavanje kako na tom polju predstoji još veliki trud i napor, mjere i preporuke sadržane u prijedlogu potiču upravljačka tijela u sportu i nevladine organizacije da rade na razvijanju i implementaciji nacionalnih i međunarodnih strategija djelovanja za rodnu jednakost u sportu, koje će biti podržane koherentnim i konkretnim mjerama na razini Europske unije. Zaključci o rodnoj jednakosti u sportu, koje je donijelo Vijeće, potiču sportske organizacije na podizanje rodne ravnoteže u svojim izvršnim vijećima i odborima, upravljačkim tijelima, i među trenerskim kadrom. Nadalje, podržavaju uklanjanje nelegislativnih prepreka koje sprečavaju žene da obnašaju takve funkcije (20. svibnja 2014.). Skupština UN-a je 2003. godine naglasila važnost sporta i tjelesnog vježbanja kao načina promocije razvoja i mira⁶. U akcijskom planu "Agenda 2030 za održivi razvoj" iz 2015. godine, čiji je cilj ostvarivanje rodne ravnopravnosti, izričito se navodi kako je sport neophodan alat kojim se pomaže ženski razvoj i potiče osnaživanje žena.

Unatoč postepenom povećanju participacije žena u sportu, one su i dalje podzastupljene u tijelima odlučivanja sportskih institucija na lokalnom, nacionalnom, europskom i globalnom nivou. Podaci iz izvješća o ženama na pozicijama moći i odlučivanja, što ga je pripremio Europski institut za rodnu jednakost (EIGE) za luksemburškog predsjedavanja Vijećem

---

⁶ <http://www.unwomen.org/es/news/in-focus/women-and-sport>

Europske unije, pokazuju da na europskom nivou, u kontinentalnim konfederacijama olimpijskih sportova, žene u prosjeku zauzimaju 14 posto pozicija na kojima se donose odluke. Od 91 obnašatelja takvih funkcija u 28 anketiranih konfederacija, tek se jedna žena nalazila na poziciji predsjedavajuće, a osam žena na poziciji potpredsjedavajuće. Ove brojke odražavaju trendove na koje nailazimo i u drugim područjima donošenja odluka, gdje se rodni jaz povećava razmjerno seniorstvu pozicije. Sport je sektor u kojem tradicionalno dominiraju muškarci, te je napredak u rodnoj jednakosti na ovome području otežan društvenim konstruktima feminiteta i maskuliniteta, koji sportu često pripisuju „maskulina“ obilježja, poput fizičke snage i izdržljivosti, brzine, visoke kompetitivnosti, i ponekad konfrontacijskog duha. Žene koje se bave sportom u poziciji su da ih se može doživljavati kao „maskuline“, dok je muškarce koje sport ne zanima, moguće smatrati „nedovoljno maskulinima“. Prevladavajući rodni stereotipi ne utječu samo na to koliko žene u sportskim organizacijama sudjeluju u odlučivanju, već i na njihovu participaciju u sportskim aktivnostima. Indeks rodne jednakosti EIGE-a jasno pokazuje da, u usporedbi s muškarcima, žene provode više vremena na aktivnostima povezanim za skrb o potrebitima, a manje sudjeluju u drugim društvenim djelatnostima, poput sportskih, kulturnih i dokoličarskih aktivnosti.

Hrvatska

“Uloga MOO-a je poticanje i podržavanje napredovanja žena u sportu na svim razinama i u svim strukturama radi primjene načela jednakosti muškaraca i žena.”

Olimpijska povelja, pravilo 2., st. 7.

Prema izvješću Komisije Hrvatskog olimpijskog odbora za žene u sportu u 2013. godini u Hrvatskoj je bilo **280.790 registriranih** natjecatelja u svim dobnim skupinama, od čega tek **17 posto ili 47.734 žena**. Najviše je natjecateljica bilo među seniorkama, njih 18.646, ali su one činile samo 14 posto ukupnog broja natjecatelja u toj dobnj skupini.

Procjenjuje se da je u **ekipnim sportovima** u nacionalnim savezima trenutačno **registrirano 192.000** natjecatelja, od čega je **26.800 žena**.

Od 3.874 kategoriziranih sportaša u 2013. godini njih 1.406 (36 posto) bile su žene. U programu potpore sportašima mlađih dobni kategorija sportašice čine 46 posto korisnika, a u individualnom programu posebne skrbi o mladima 40 posto. Među kvalitetnim sportašima žene su zastupljene s 50 posto. Niti jedna ženska sportska ekipa nije uvrštena u razvojni program HOO-a, a među trenerima čiji rad sufinancira HOO samo je 8 posto žena.

Najveći uspjesi ženskog ekipnog sporta u Hrvatskoj

Tijekom rada na studiji pojavilo se pitanje jesu li mediji doista izostavljali žene u sportu i na taj način iskrivljivali sliku o uspjesima i aktivnom sudjelovanju sportašica ili jednostavno tih uspjeha nema, odnosno nema značajnih natjecanja u vremenu praćenja medijskih izvještavanja. Na drugi dio pitanja je teško odgovoriti, međutim ostaje činjenica da prema riječima tajnika HOO gospodina Josipa Čopa «da od 17 posto registriranih sportašica u odnosu na 83 posto registriranih sportaša, 50 posto uspješnih plasmana u olimpijskim sportovima su postigle hrvatske sportašice. (5.10. Karlovac, 2017)». Ovdje ćemo navesti samo neke uspjehe ženskog ekipnog sporta: **Odbojkaška reprezentacija** - srebro na europskim prvenstvima 1995., 1997. i 1999. godine; **HAOK Mladost** - pobjednice Lige prvakinja 1991. godine; **OK Dubrovnik** - pobjednice Lige prvakinja 1998. godine; **RK Podravka** - pobjednice Lige prvakinja 1996. godine; - Pobjednice EHF Superkupa 1996. godine i pobjednice Regionalne lige 2009. godine; **ŽRK Lokomotiva** - pobjednice Kupa EHF 1991. godine.

Važniji rezultat ženskog ekipnog sporta u zadnje tri godine je imao **ženski rukometni klub Lokomotiva** – bile su pobjednice EHF Challenge Cupa 2017.

Usporedba financiranja muških i ženskih klubova

Odnos financiranja muških i ženskih klubova najbolje je predočiti kroz financijski plan najvećeg i najbogatijeg saveza sportova u Hrvatskoj – Sportskog saveza Grada Zagreba.

Podaci se odnose na 2017. godinu i vidljiva je nevjerojatna rezlika: **Muški hokej** koji ima sedam klubova ukupno je financiran sa 984.702,00 kuna, dok su četiri ženska hokejaška kluba financirana sa samo 85.773,00 kuna. Slična situacija je i sa hokejom na ledu – tri muška kluba

su financirana sa 1.246.529,00 kuna dok je jedini ženski hokejaški klub na ledu i financijski na ledu – jednostavno uopće nije financiran.

izvor:<http://telesport.telegram.hr/price/gricke-vjes-pardon-hokejasice>

Hokejašice **KHL Griča** treniraju na klizalištu Velesajma i taj trening počinje u 23 sata, a traje do ponoći. Djevojke rade i studiraju, a uz to i samostalno vode klub još od njegova osnutka prije 15 godina. Većina tzv. 'Gričkih' su i reprezentativke, a uspjesi ženske reprezentacije na Svjetskim prvenstvima nisu zanemarivi – 2007. zlato u najnižoj diviziji (što znači promociju u viši rang), 2008. bronca u Mađarskoj, pa 2014. zlato na Islandu, ponovno u najnižoj diviziji. Mnogi se sjećaju kako su se te godine hokejašice na ledu pojavile u erotičnom izdanju na jednom kalendaru – što su svi mediji, dakako prepoznali kao vijest. Nastojale su time privući sponzore te prikupiti novac za troškove putovanja, budući da im je Hrvatski Savez hokeja na ledu obećao pokriti samo dio troškova.⁷

Sportski savez Grada Zagreba financira 18 muških košarkaških klubova sa 10.969.568,00 kuna, dok su 4 ženska košarkaška kluba ukupno financirana sa 2.173.525,00 kuna. Najvidljiviji je

⁷ <http://telesport.telegram.hr/price/gricke-vjes-pardon-hokejasice/>; zadnja izmjena 10.travnja 2017.

rodni jaz kada usporedimo financiranje tri muška odbojkaška kluba s ukupnim iznosom od 2.490.996,00, dok je 8 ženskih odbojkaških klubova financirano sa 2.053.078,00 kuna.

No u nogometu je najveća razlika kako u broju klubova, tako i u iznosima financiranja. Naime, Sportski savez Grada Zagreba financira 42 muška nogometna kluba sa 33.175.030,00 kuna, dok jedan ženski nogometni klub prima ukupno 211.763,00 kuna.

I ključna sportska institucija u državi Hrvatski Olimpijski odbor prati zastupljenost žena među registriranim i kategoriziranim sportašima, na sportskim natjecanjima, u stručnim poslovima u sportu, u razvojnim programima HOO-a i u obrazovanju kadrova te na rukovodećim pozicijama u hrvatskom sportu i to na temelju triju osnovnih dokumenata - Olimpijske povelje (Pravilo 2, stavak 5), Zakona o sportu (članak 1., točka 3) i Zakona o ravnopravnosti spolova. Svake godine ispitivanjem o strateškim aktivnostima NSS-a, HOO prikuplja navedene podatke o broju žena – sportašica kao i žena na upravljačkim i drugim pozicijama u NSS-a.

Usprkos kontinuiranog djelovanja Komisije za žene unutar HOO-a, problem malog sudjelovanja žena, osobito na upravljačkim pozicijama u sportu, i nadalje je zapažen (dok su u 2013. godini u sportskim postignućima žene sudjelovale sa 41%, na upravljačkim pozicijama ih je svega 17 posto) pa je u sljedećem razdoblju glavni cilj HOO povećati udio žena u sportu.

Nejednaki tretman medija u prikazu žena u sportskim vijestima i na TV programima predstavlja još jedan stvaran i značajan problem, osobito danas kada se sve više prihvaća društveni napredak i usvajaju nove politike koje imaju za cilj jamčiti muško-žensku ravnopravnost. Zbog svog utjecaja na društvo, mediji i profesionalci zaposleni u medijima imaju osobitu odgovornost za uklanjanje stereotipa i svakog uzroka diskriminacije te, u slučaju sporta, doprinostiti ostvarenju rodno nediskriminirajućih standarda i modela koji potiču i povećavaju veliku raznovrsnost sportskih aktivnosti koje postoje u pluralističkom društvu. S obzirom na sve navedeno, dokazano je da mediji imaju značajan utjecaj, društvenu odgovornost i glavnu ulogu u borbi protiv rodni stereotipa kao i u poboljšavanju vidljivosti žena.

Regulatorna tijela koja su ovlaštena za nadzor audiovizualnih komunikacija odgovorna su djelovati pro-aktivno čime mogu doprinijeti iskorijenjivanju neravnopravnosti, neravnoteže i

stereotipa koji se prenose audiovizualnim sadržajima, osobito u onim područjima koja, poput sporta, imaju snažan medijski i društveni utjecaj.

U tom je smislu studija o “Ravnopravnosti između muškaraca i žena u sportskim programima audiovizualnih medija”, koju je provela Mediteranska mreža regulatornih tijela (MNRA) važan korak u europskoj i svjetskoj strategiji. Cilj ove studije je promovirati ravnopravnost u sportu s obzirom da je to prva analiza uloge žena u sportu, koja je postala relevantnom za mnoga regulatorna tijela mediteranske regije.

Kako je studija nastala u o okviru MNRA

Projekt studije “Ravnopravnosti između muškaraca i žena u sportskim programima audiovizualnih medija” je uokviren različitim inicijativama i studijama radne skupine “Spol i mediji” u sastavu MNRA. Jedan od glavnih ciljeva kako MNRA tako i radne skupine je naglasiti postojanje rodni stereotipa i promovirati rodnu ravnopravnost u audiovizualnim medijima.

MNRA je izradila mnoge studije na ovu temu. Na primjer, dokument nazvan “Prema implementaciji Deklaracije MNRA-a o poticanju rodne ravnopravnosti i borbe protiv rodni stereotipa”⁸ koja završava predmetnom Deklaracijom⁹ usvojenom na 14. plenarnoj sjednici MNRA-a u studenom 2012. godine ili, novijeg datuma, “Studija o rodni stereotipima kroz oglase na mediteranskom području MNRA¹⁰”.

Tijekom 17. plenarne sjednice MNRA u Splitu 1. i 2. listopada 2015. godine, članovi MNRA su odlučili da radna skupina “Spol i mediji” provede novu studiju na temu kako pružatelji audiovizualni usluga tretiraju sportske događaje ovisno o spolu sudionika.

Hrvatsko i španjolsko regulatorno tijelo za audiovizualne usluge (AEM, Agencija za elektroničke medije i CNMC (Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia) predsjedali

---

⁸ <http://www.rirm.org/medias/documents/en/230.2.Brochure.pdf>

⁹ http://www.rirm.org/medias/documents/en/209.2.Declaration%20on%20the%20fight%20against%20gender%20stereotypes_Lisbon_%2023%20November%202012.pdf

¹⁰ Prezentirano na plenarnom okupljanju u Barceloni u studenom 2016.

su radnom skupinom. Ista regulatorna tijela preuzela su predsjedanje i dopredsjedanje MNRA-om 2016. godine. CNMC je predsjedavajući 2017. godine. Ova studija je stvorila veliki interes među članicama MNRA. Samo pet regulatornih tijela je sudjelovalo na početku procesa u usporedbi s osam sadašnjih aktivnih članica.

Ciljevi studije

Glavni cilj analize je bio prezentirati realnost spolova u sportu kroz istraživanje najvažnijih javnih i privatnih televizijskih servisa u mediteranskim državama u smislu promoviranja dijaloga i razmišljanja o načinu na koji su sport i rodna diskriminacija povezani u medijima.

S tim je ciljem pristup studiji dvojak:

- A) S jedne strane, prva tema analize je **prisutnost ženskog sporta** u vijestima i na sportskim kanalima;
- B) S druge strane, druga tema analize je **prisutnost žena u sportu** s naglaskom na dužinu govora žena sportašica u sportskim vijestima kao i uloga žena u ovom području.

Ostvarivanje prethodno navedena dva cilja dao je odgovor na sljedeća pitanja:

S obzirom na prisutnost ženskog sporta u vijestima:

- 1) Koliki je značaj ženskog sporta u emitiranju sportskog događaja?
- 2) Koliki je utjecaj ženskog sporta u sportskim vijestima?
- 3) Koji se sportovi najviše emitiraju ovisno o spolu?
- 4) Koji su najrelevantniji sportovi u vijestima s obzirom na spol?

S obzirom na dužinu govora i ulogu žena u vijestima:

- 5) Kolika je prisutnost žena kada se pojavljuju u sportskim vijestima?
- 6) Koju ulogu žene obično imaju prilikom aktivnog sudjelovanja u sportskim vijestima?

Uz ova dva pristupa i uzimajući u obzir različite realnosti država iz kojih potječu sudjelujuća regulatorna tijela, moguće je dobiti kompletniju sliku žena u sportu u mediteranskim državama.

Opseg studije

U cilju razrade navedene studije, na prvom sastanku radne skupine u Madridu u siječnju 2016. godine, članice su se odlučile za metodologiju koja je već bila primijenjena u Andaluziji od strane njihovog regulatora.

Predložena metodologija se sastoji od određivanja vremena trajanja i broja vijesti o svakom sportu s jedne strane, razlikujući podatke koji se analiziraju po sportovima i spolovima. S druge strane, analizira se i dužina govora u vijestima i drugim sportskim programima po spolu.

Tako je Agencija za elektroničke medije kao supredsjedateljica, uz španjolskog regulatora, radne skupine na temu rodni stereotipa u medijima, osnovane pri Mediteranskoj mreži regulatornih tijela (MNRA) tijekom 2016. provela istraživanje o prisutnosti ženskog sporta u središnjim informativnim emisijama javne televizije te RTL-a i Nova TV.

Ciljevi analize prisutosti žena i ženskog sporta u središnjim informativnim emisijama nacionalnih televizija bili su:

- Utvrditi stvarnost praćenja sportskih natjecanja na javnoj i komercijalnim televizijama u Mediteranskim zemljama
- Otvoriti diskusije i refleksije o tome kako je sport prezentiran u medijima s ciljem promicanja rodne ravnopravnosti i pluralizma u kontekstu samoregulacije i koregulacije
- Promicati instrumente koji bi pridonijeli smanjenju rodnog jaza, ohrabrujući medije da posvete ozbiljniju pažnju ženskom sportu, ženskim natjecanjima i sportašicama time doprinoseći ravnopravnosti muškaraca i žena u sportu.
- Pokretati usvajanje samoregulirajućih i koregulirajućih sporazuma i profesionalnih vodiča s ciljem zaustavljanja prenošenja diskriminirajućih stereotipova i usvajanje uključivog, neseksističkog jezika u sportsko novinarstvo, kao i izbjegavanje korištenja tijela sportašica za proizvodnju vijesti. Raditi zajedno na promicanju novinarstva koje će doprinijeti sportskom pluralizmu i konceptu sporta kao važnog faktora u

osobnom razvoju, te uključiti društvene, obrazovne i kulturalne vrijednosti kada se promovira sport.

- Doprinijeti kreiranju kritičkog novinarstva o nejednakosti i diskriminaciji u sportu

Metodologija

- Utvrditi dužinu trajanja i broj vijesti o svakom sportu
- Dobivene podatke disagregirati prema spolu
- Utvrditi dužinu govornih dijelova i njihov broj, te koliko puta govore žene, koliko muškarci prema ulogama (novinari/ke, voditelji/ice, sportaši/ice)
- Povezati bazu podataka o trajanju govornih dijelova sa rodnom govornika i tipom sporta.

Doseg studije

Uzorak TV sadržaja:

- Sportski segment vijesti.
- Prvi tjedan veljače, ožujka, travnja 2016.
- Nakladnici: javni i komercijalni free-to-air kanali: HRT; RTL i NOVA TV

Ciljevi:

- Izmjeriti dužinu i broj vijesti posvećenih svakom sportu.
- Specificirati podatke po muškim i ženskim sportovima.
- Izmjeriti dužinu govora i broj govornih nastupa muškaraca i žena uključujući profesionalne novinare i sudionike talk showa.
- Unakrsno povezati podatke o dužini govora po spolu govornika i vrsti sporta.

Sadržaj za analizu:

- Sportske vijesti unutar informativnih središnjih emisija.

Uzorak analize medijskog sadržaja bio je po tjedan složene analize za veljaču, ožujak i travanj 2016. godine (ukupno tri tjedna po televiziji). Tako je na HRT-u analizirano 2 sata i 49 minuta

sportskih vijesti, na Nova TV 2 sata i 29 minuta, dok je na RTL analizirano 1 sat i 51 minuta sportskih vijesti.

Rezultati analize prisutnosti ženskog sporta na nacionalnim televizijama u RH

Jedan od glavnih ciljeva ove analize bio je utvrditi prisutnost ženskog sporta u sportskim vijestima.

Analizirane su sportske vijesti što se svakodnevno emitiraju u sklopu središnjih informativnih emisija na tri najgledanija televizijska kanala s nacionalnom koncesijom (HRT1, RTL Televizija, Nova TV).

1. Broj i udio sportskih vijesti prema rodu

U svrhu ovog istraživanja analizirane su sportske vijesti emitirane kroz tri tjedna u tri mjeseca 2016. godine. Analizirane su 63 emisije sportskih vijesti, u sklopu kojih je emitirano 370 priloga.

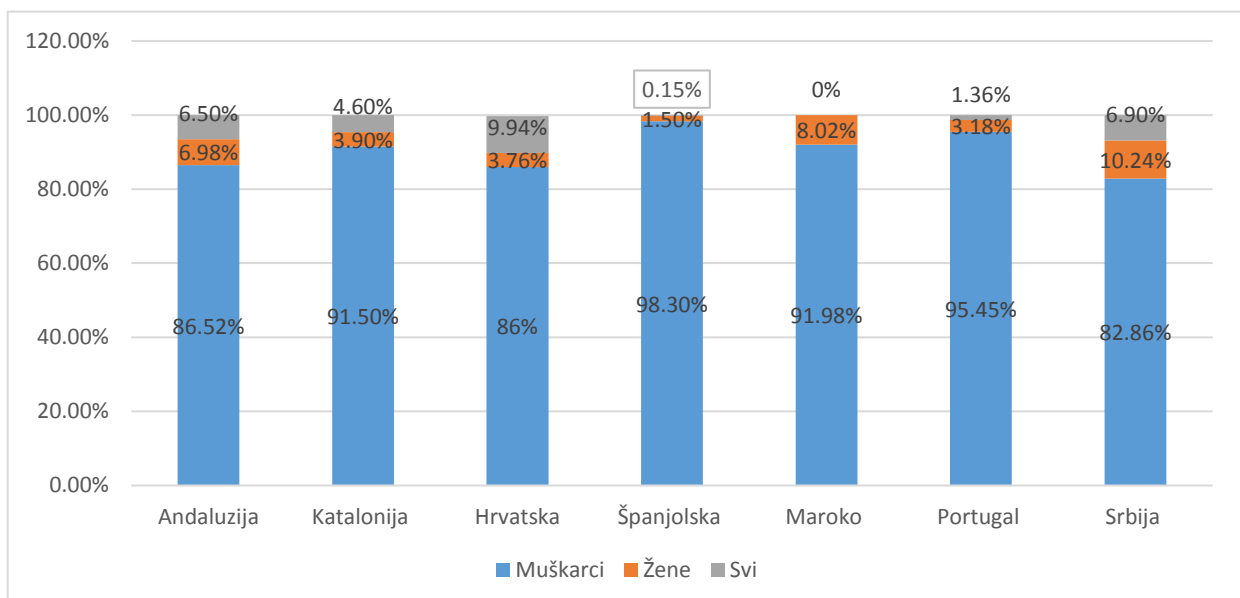
Od 370 emitiranih priloga, svega njih 14 posvećeno je ženskom sportu, što ne čini ni 4 posto od ukupnog broja priloga.

Tablica 1. Broj analiziranih priloga u sportskim vijestima tri najgledanije nacionalne televizije prema spolu (HTV1, RTL, Nova TV)

Spol	Broj priloga	%
Muškarci	319	86
Žene	14	3,76
Svi	37	9,94

Podaci dobiveni analizom sportskih priloga u središnjim informativnim sportskim emisijama triju najgledanijih televizija s nacionalnom koncesijom u Hrvatskoj, ne razlikuju se znatno od podataka iz drugih zemalja sudionica istraživanja.

Graf br. 1 Udio sportskih vijesti prema spolu među zemljama sudionicima istraživanja sportskim vijestima kroz različite uloge.

2. Klasifikacija sportskih vijesti prema sportu i spolu sudionika

a) Prisutnost ženskog sporta u medijima

Uz kvantifikaciju vremena posvećenog priopćavanju informacija o ženskom sportu, jedan od ciljeva ove analize bio je kvantificirati uloge žena u sportskim vijestima i priložima, kako bi se utvrdilo na koji način se žene prikazuju u vijestima iz sporta.

To se pokušalo postići utvrđivanjem broja priloga u sportskim vijestima posvećenih ženskim sportovima i natjecanjima te utvrđivanjem vremenskog udjela u kojem su žene prisutne u

Tablica br.2 Broj analiziranih priloga distribuirana prema spolu i vrsti sporta (HTV1, RTL, Nova TV)

SPORT	BROJ PRILOGA		
	MUŠKARCI	ŽENE	SVI
NOGOMET	168	/	1
KOŠARKA	57	2	/
AUTOMOBILIZAM	1/	/	/
TENIS	26	3	1/
VESLANJE	2	/	1
ODBOJKA	2	1	/
GIMNASTIKA	5	/	6
BICIKLIZAM	4	/	/
RUKOMET	18	/	2
VATERPOLO	4	/	/
Europske igre mladih	/	/	3
Olimpijske igre	/	/	1
KARATE	/	/	1
JEDRENJE	3	/	/
BOKS	7	/	/
HOKEJ	1	/	/
STRELIČARSTVO	1	2	1
SKIJANJE	3	5	2
SKIJAŠKI SKOKOVI	5	/	/
ATLETIKA	/	1	1

TRČANJE	/	/	2
FFC FIGHT	1	/	/
OBARANJE RUKE	/	/	1
UFC fight	1	/	/
SURFANJE	1	/	/
PADEL	/	/	2
Nešto drugo	/	/	3

Tablica 2 jasno pokazuje dominaciju priloga o nogometu u sportskim vijestima, a iz nje je također vidljivo da su svi ti prilozima posvećeni isključivo muškim nogometnim natjecanjima i nogometašima.

Nakon nogometa, najzastupljeniji sportovi su tenis i košarka. U njima su, iako u skromnom omjeru, vijesti o sportašicama i njihovim uspjesima ipak prisutne.

U priložima posvećenim nekim slabije zastupljenim sportovima u sportskim vijestima, poput gimnastike, skijanja, streličarstva ili trčanja, o uspjesima sportašica izvještava se zajedno s uspjesima sportaša. Sportašice se tako u vijestima češće pojavljuju u priložima koji su posvećeni pripadnicima oba spola, nego što su same glavne akterice sportskih priloga.

b) Količina govora i prisutnost žena u sportskim vijestima

Kvantifikacijom količine govora u sportskim vijestima pokušalo se utvrditi koja je najčešća uloga žena u sportskim vijestima te na koji način su žene prezentirane kroz sportske vijesti.

Tablica 3. Količina govora u sportskim vijestima distribuirana prema spolu

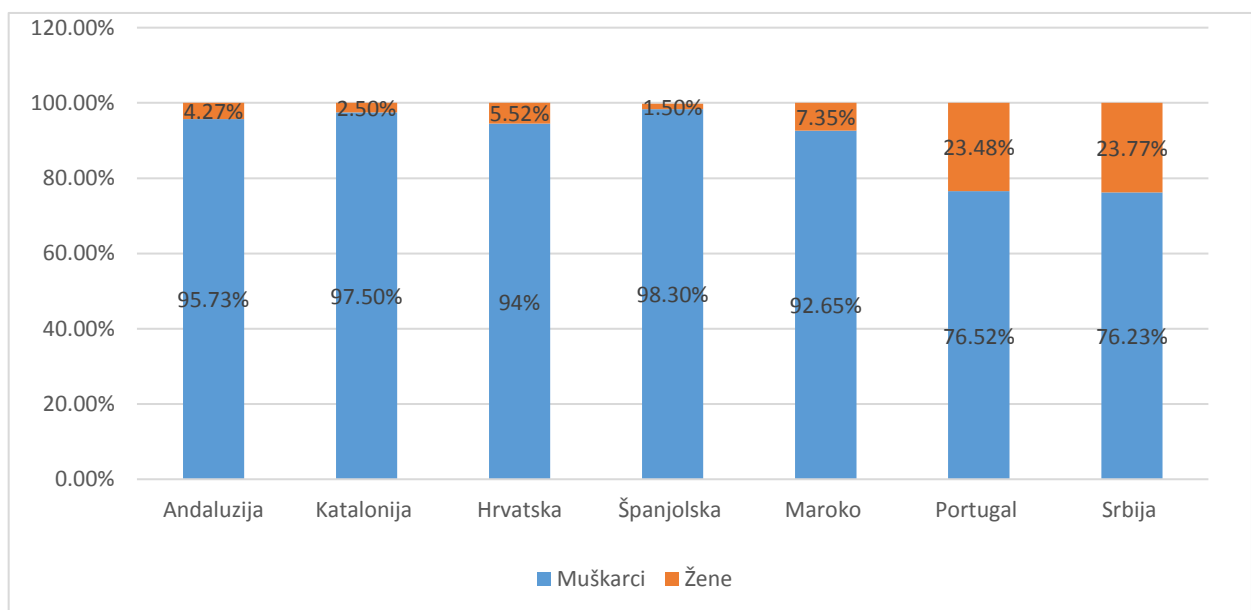
Spol	Količina govora	
	Vrijeme (hh:mm:ss)	%
Muškarci	6:02:22	87,22
Žene	0:53:15	12,78

Iz iznesenih podataka jasno je vidljiva podzastupljenost žena u vijestima posvećenim sportu. Ne samo da su prilozima o ženskom sportu rijetkost u sportskim minutama, već su žene u

sportskim vijestima znatno manje prisutno od muškaraca na svim razinama - kao glavne akterice priloga, kao autorice priloga ili kao voditeljice vijesti.

Situacija u Hrvatskoj vjeran je odraz stanja i u ostalim zemljama mediteranskog bazena koje su odlučile sudjelovati u ovom istraživanju.

Graf br. 2 Usporedba količine govora u sportskim vijestima prema spolu među zemljama sudionicima analize

c) Distribucija količine govora u odnosu na ulogu i rod

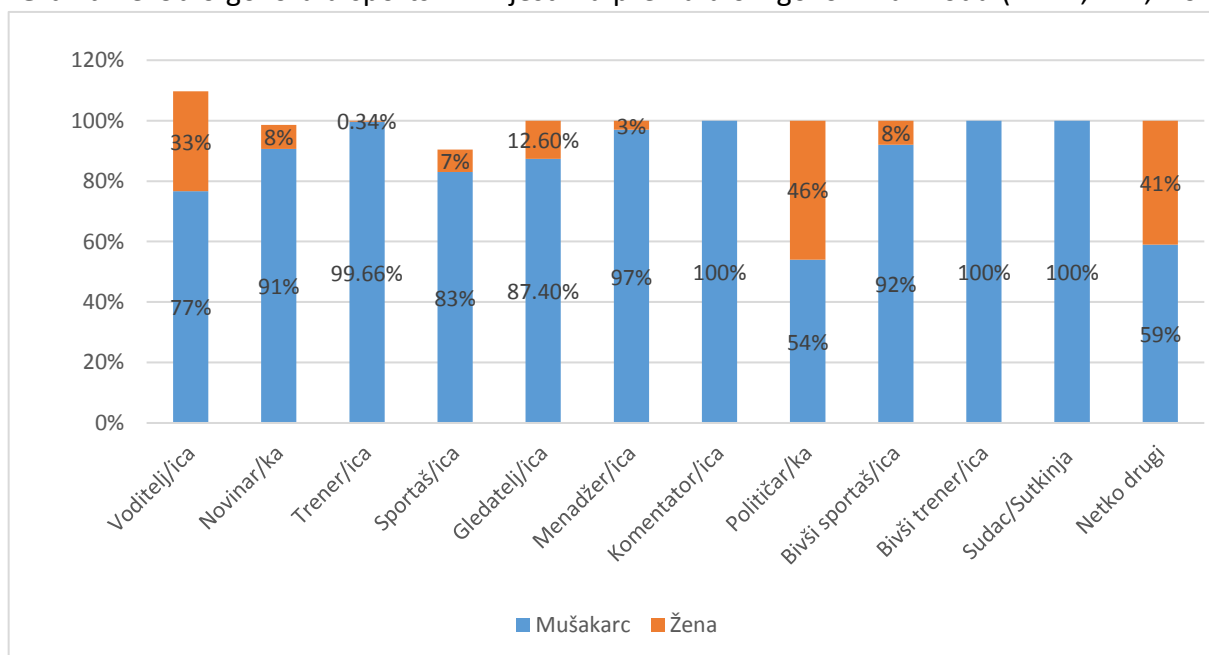
Dok broj priloga posvećenih ženskom sportu iznosi niti 4 posto, udio vremena koje žene imaju u sportskim vijestima, bilo u ulozi voditeljica, novinarki, ili sportskih djelatnica nešto je veći i doseže 13 posto.

Najpovoljniji omjer u odnosu između muškaraca i žena u vijestima o sportu je onaj između voditelja i voditeljica vijesti, kao i onaj između novinara i novinarki, ali i ti omjeri ukazuju na apsolutnu dominaciju muškaraca u medijskom prikazu sporta.

Tablica br. 4 Količina govora prema ulozi i rodu u sportskim vijestima na sve tri televizije (HTV1, RTL, Nova TV)

Uloga	Količina govora			
	Vrijeme	%	Vrijeme	%
	Muškarci		Žene	
Voditelj/ica	1:31:38	22	0:30:50	12
Novinar/ka	02:43:39	39,3	0:16:46	4
Trener/ica	0:39:07	9,39	0:00:08	0,03
Sportaš/ica	0:40:37	9,75	0:03:01	0,72
Menadžer/ica	0:17:51	4,28	0:00:34	0,14
Netko drugi	0:08:21	2	0:02:18	0,5

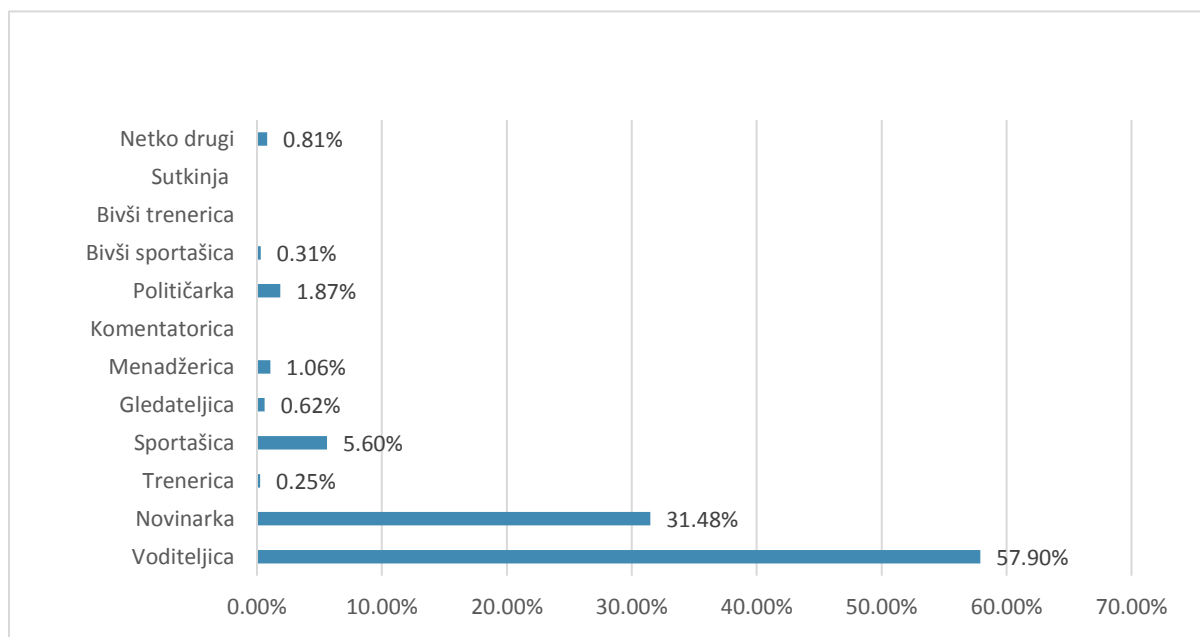
Graf br. 3 Udio govora u sportskim vijestima prema ulozi govornika i rodu (HTV1, RTL, Nova TV)

TV)

Ako unutar ukupnog vremena što ga žene u sportskim vijestima dobiju kao govornice pokušamo razaznati u kojim se ulogama nalaze, razvidno je da najviše prostora u vijestima dobivaju kao voditeljice, a zatim kao novinarke. Svega 5 posto ukupnog vremena pojavljivanja žena u sportskim vijestima otpada na sportašice.

Graf br. 4 Uloga žena u sportskim vijestima (HTV1, RTL, Nova TV)

Zaključak

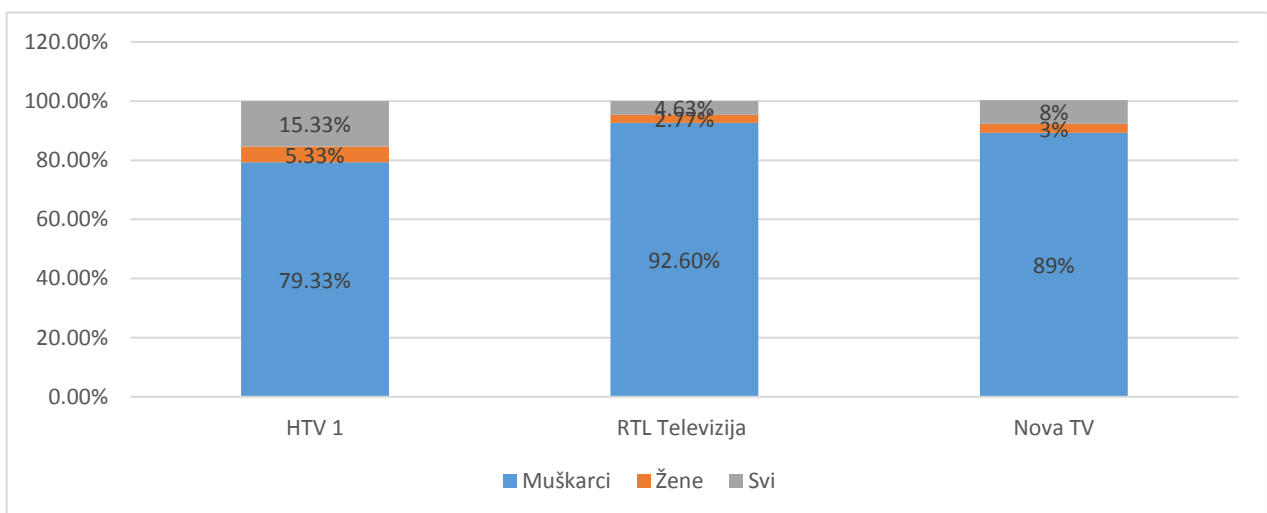
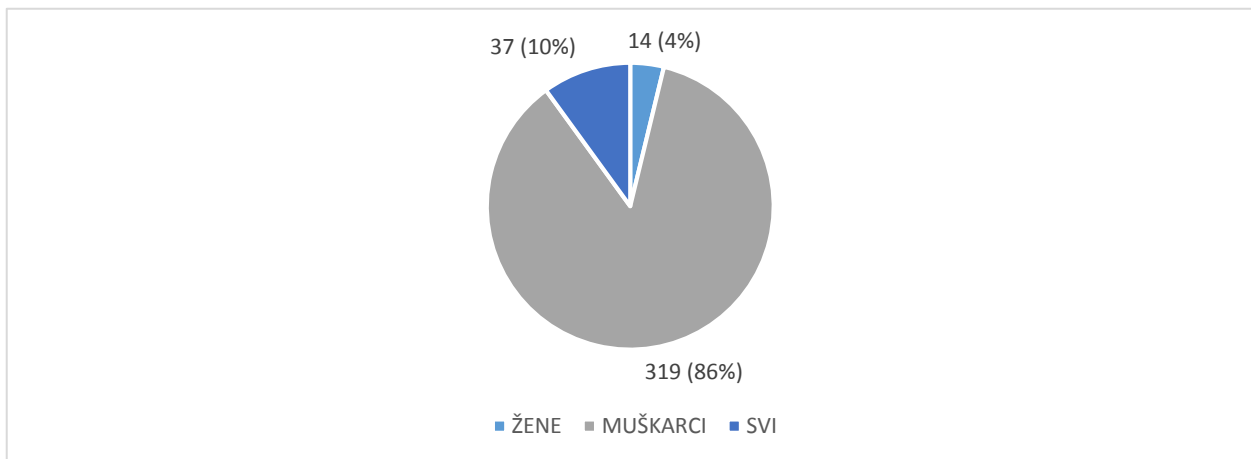
Kao što je na početku istaknuto, cilj ove analize bio je utvrditi prisutnost žena u sportu, točnije, prisutnost ženskog sporta u medijima.

Kroz analizu sportskih vijesti koje se prikazuju svakodnevno kao dio središnje dnevne informativne emisije na najgledanijim televizijama s nacionalnom koncesijom, pokušali smo utvrditi koliko je ženski sport zapravo prisutan u medijima i koliko su žene same involvirane u nastanak sportskih emisija i vijesti.

1) Koliki je udio vijesti o ženskom sportu u sportskim vijestima?

Analiza sportskih vijesti koje se prikazuju kao dio središnjih informativnih emisija na kanalima HTV1, RTL Televizija i Nova TV pokazala je da udio priloga posvećenih ženskom sportu iznosi svega četiri posto.

Graf br. 5 Udio priloga posvećenih ženskom sportu u sportskim vijestima nacionalnih TV kuća

Graf br. 6 Udio priloga posvećenih ženskom sportu u sportskim vijestima nacionalnih TV kuća po nakladniku

Ženski sport je nešto zastupljeniji u sportskim vijestima javne televizije, ali se i dalje radi o skromnom udjelu koji jedva premašuje 5 posto.

Osim više prostora za ženski sport, na javnoj televiziji više je priloga posvećenih sportskim temama koji se tiču oba spola, kao i komercijalno manje zanimljivim sportovima.

Tako je javna televizija jedina u veljači 2016. godine popratila pokušaj hrvatskih košarkašica da se kvalificiraju na Eurobasket i uspjeh Mirjane Lučić Baroni na WTA turniru u Acapulcu. U analiziranom tjednu u veljači 2016. godine Sara Kolak je na Međunarodnom atletskom mitingu u Ptuj u postavila hrvatski rekord u bacanju koplja i ostvarila normu za europsko prvenstvo.

Tanja Perec (zračna puška) i Marija Marović (zračna puška) izborile su mjesto za nastup na Olimpijskim igrama, dok su Snježana Pejčić i Petar Gorša osvojili broncu u disciplini zračna puška na europskom prvenstvu u streljaštvu - sve nabrojano u sportskim vijestima prenijela je samo javna televizija.

Udio priloga posvećenih isključivo muškom sportu u analiziranom razdoblju na Hrvatskoj radioteleviziji, unatoč gore navedenim pozitivnim primjerima, iznosio je gotovo 80 posto (79,33 posto). Istovremeno broj priloga posvećenih isključivo muškom sportu u sportskim vijestima RTL Televizije prelazio je 90 posto (92,6 posto).

Situacija u hrvatskom medijskom prostoru vrlo je slična onoj u ostatku promatranih država. Udio ženskog sporta jedva da prelazi 10 posto emitiranih priloga u sklopu sportskih vijesti, dok prilozima posvećeni muškim sportovima u većini zemalja sudionica istraživanja premašuju udio od 90 posto.

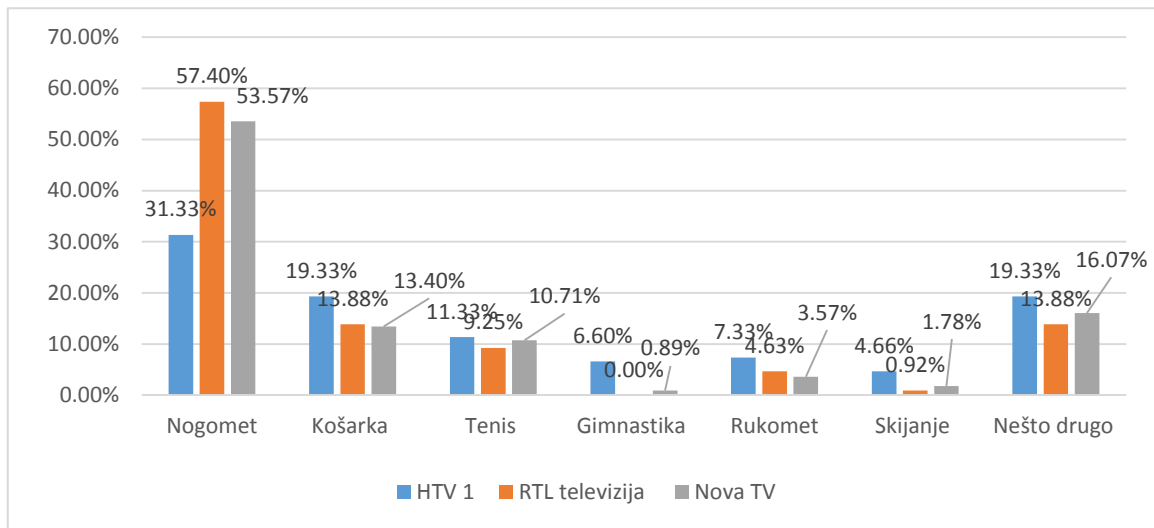
2) Koji su najrelevantniji sportovi ovisno o spolu?

Ranije izneseni podaci pokazuju da se najveći dio sportskih vijesti fokusira na dominantno muške sportove, prije svega na nogomet.

U analiziranom razdoblju na sve tri televizije prikazano je 169 priloga posvećenih nogometu, što iznosi 46 posto svih analiziranih priloga, a od toga se niti jedan nije bavio ženskim nogometom.

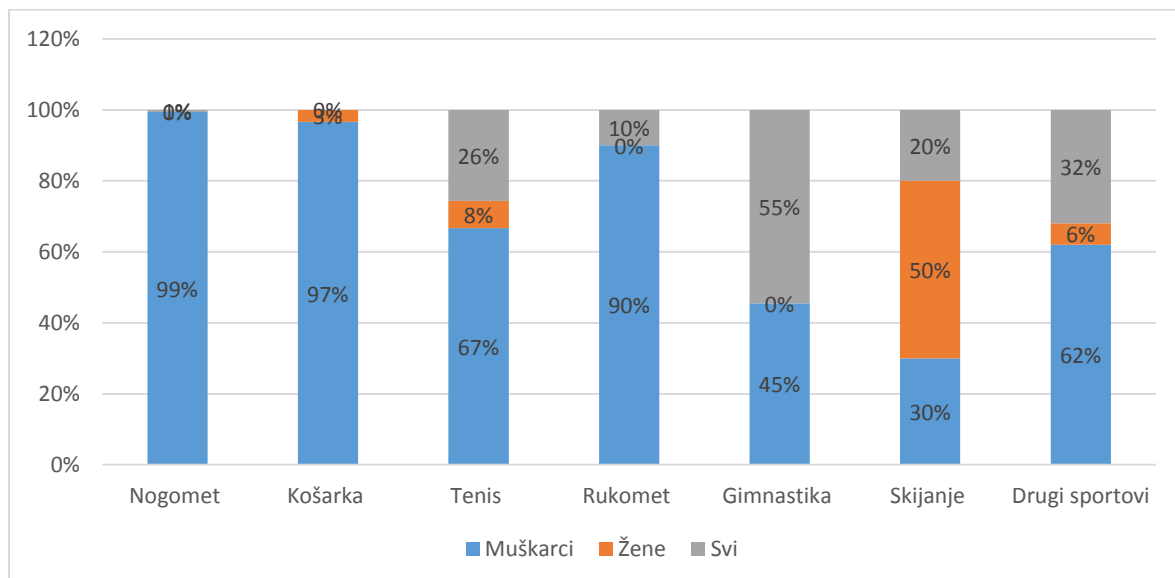
Podaci otkrivaju da je dominacija nogometa u sportskim vijestima znatno izraženija na komercijalnim televizijama u odnosu na javni medijski servis. Tako je na RTL Televiziji i Novoj TV više od polovice sportskih vijesti posvećeno nogometu koji je dominantno muški sport. Žene, ako se kojim slučajem pojavljuju u priložima o nogometu, onda su tu samo u ulozi navijačice/gledateljice.

Graf br. 7 Udio priloga u sportskim vijestima prema sportu i nakladniku

Javna televizija, što joj je i dužnost, ipak ustupa nešto više prostora manje eksponiranim sportovima, ali ženski sport i žene u sportu su i na javnoj televiziji gurnute u drugi plan.

Graf br. 8 Udio žena u sportskim vijestima u odnosu na vrstu sporta u najzastupljenijim sportskim kategorijama u analiziranom razdoblju (HTV1, RTL, Nova TV)

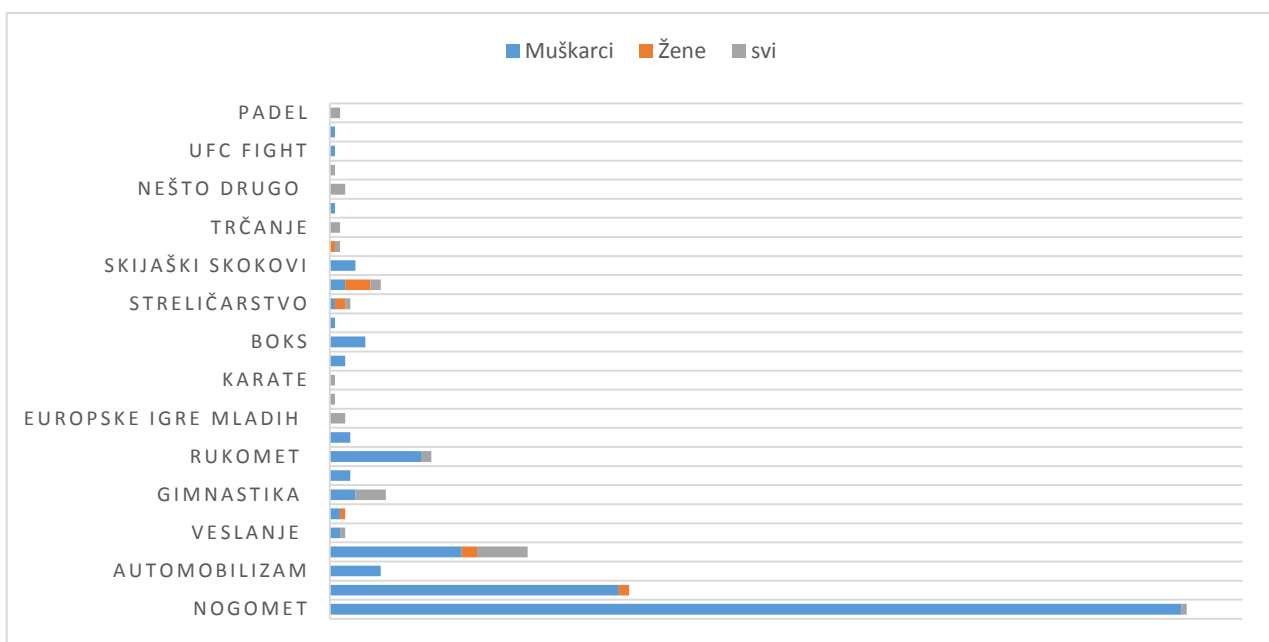

Ako pogledamo zasebno neke od najzastupljenijih sportskih kategorija podaci izgledaju nešto bolje, ali samo na prvu.

Tako je za dominaciju žena u priložima o skijanju zaslužan pad Lindsay Vonn tijekom superveleslaloma u andorskom skijalištu Soldeu - El Tarter u veljači 2016. godine. O tom događaju izvijestile su sve tri televizije u svojim sportskim vijestima. I dok su se RTL Televizija i Nova TV fokusirali na pad slavne skijašice, u tom trenutku vodeće u svjetskom kupu, javna televizija je fokus ipak stavila na samu utrku.

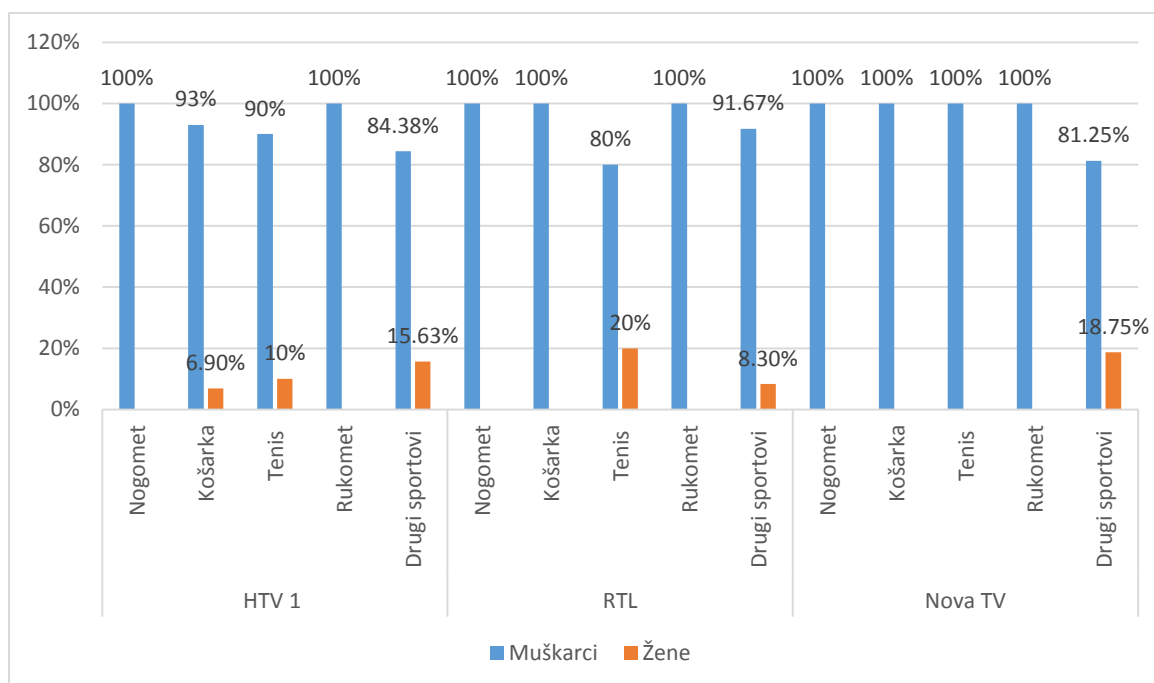
Uzrok nešto većoj zastupljenosti tenisačica u sportskim vijestima od sportašica koje se bave drugim sportovima, nisu njihovi sportski uspjesi i rezultati. U ožujku 2016. godine nakon izjave Novaka Đokovića kako „brojke pokazuju da više gledatelja prati muške teniske mečeve“ te da „misli da je to jedan od razloga zbog kojih bi tenisači trebali biti više nagrađeni“ pokrenuta je rasprava o vrednovanju muškog i ženskog sporta, osobito nakon izjave direktor teniskog turnira u Indian Wellsu, Raymonda Moorea, da tenisačice „svake večeru trebaju kleknuti i zahvaliti Bogu što su se Roger Federer i Rafa Nadal rodili jer su popularizirali ovaj sport“.

Graf br. 9 Podaci klasificirani prema spolu i sportu (sve televizije)

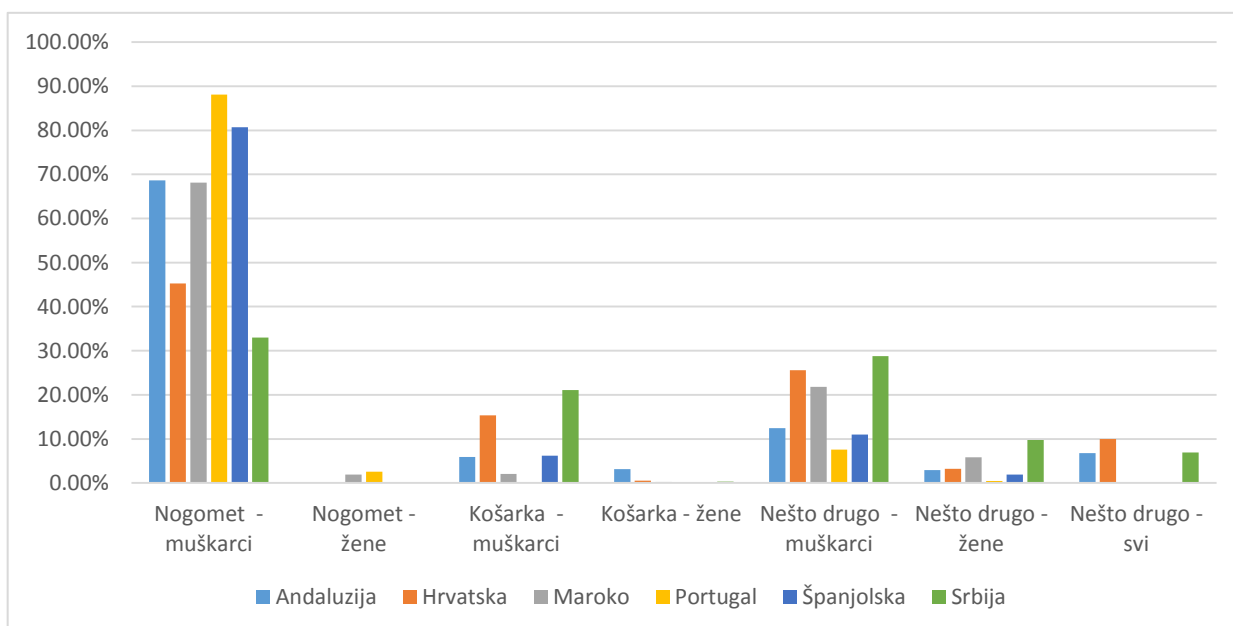

Graf br. 10 Udio vijesti prema nakladniku, sportu i rodu (HTV1, RTL, Nova TV)

Gotovo identičnu situaciju nalazimo i u drugim zemljama sudionicima istraživanja. Nogomet je dominantan sport u sportskim vijestima, a u upravo su žene u nogometu najslabije zastupljene.

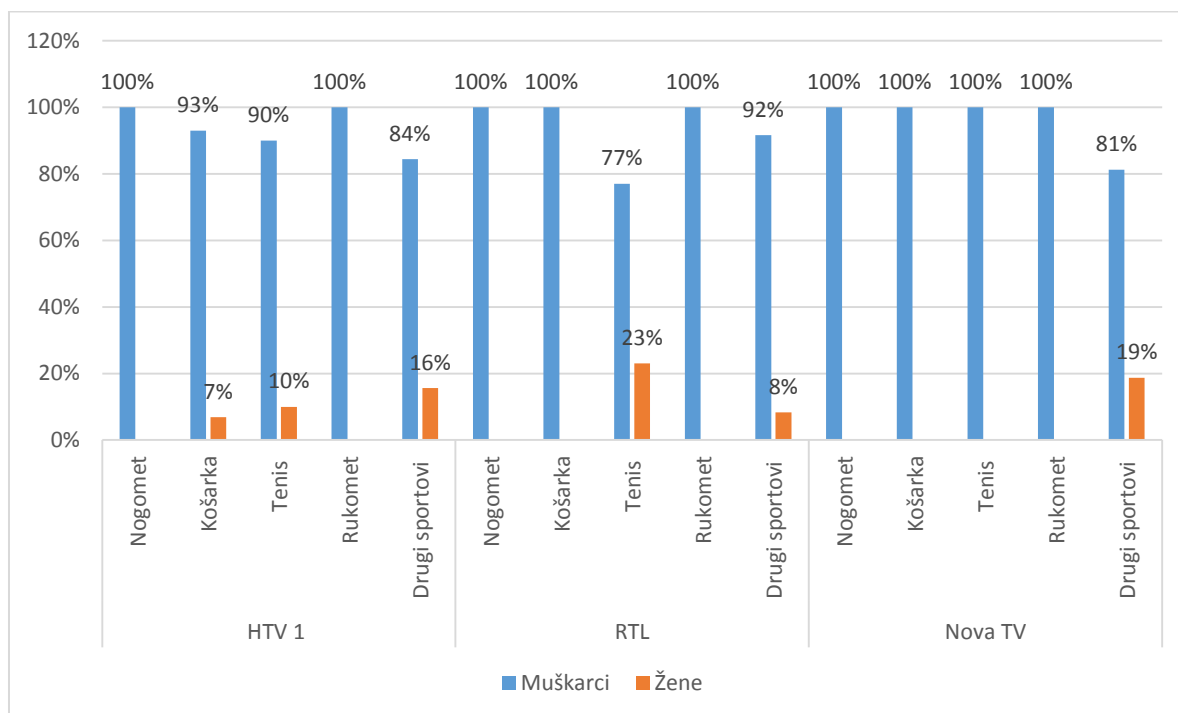
Graf br. 11 Komparcija udjela sportskih vijesti prema vrsti sporta i prema rodu među zemljama sudionicima analize

zemljama sudionicima analize

Žene su najvidljivije u manje eksponiranim sportovima koji su u ovoj analizi, zbog slabe zastupljenosti, potpali pod kategoriju „drugi sportovi“.

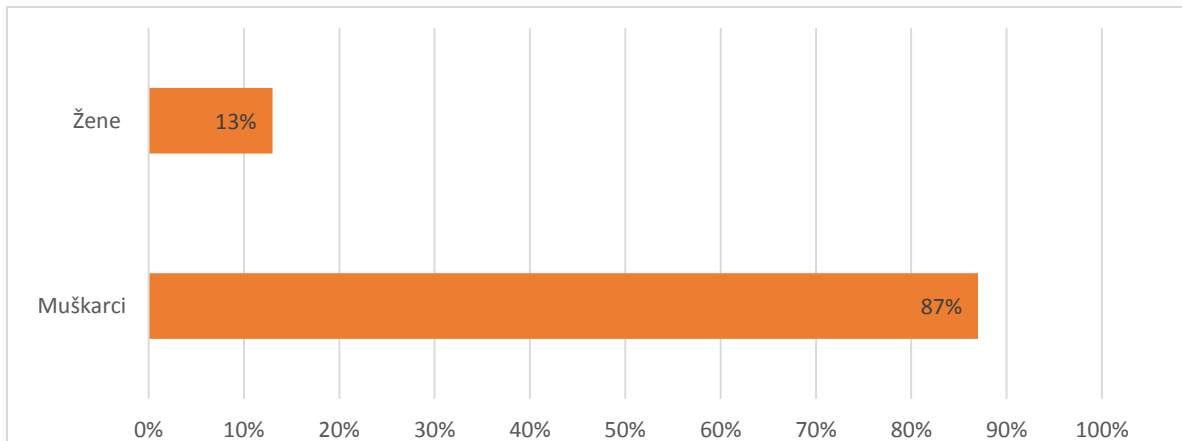
Graf br. 12 Dužina trajanja vijestima prema nakladniku, sportu i rodu (HTV1, RTL, Nova TV)

3) Reprezentacija žena u sportskim vijestima

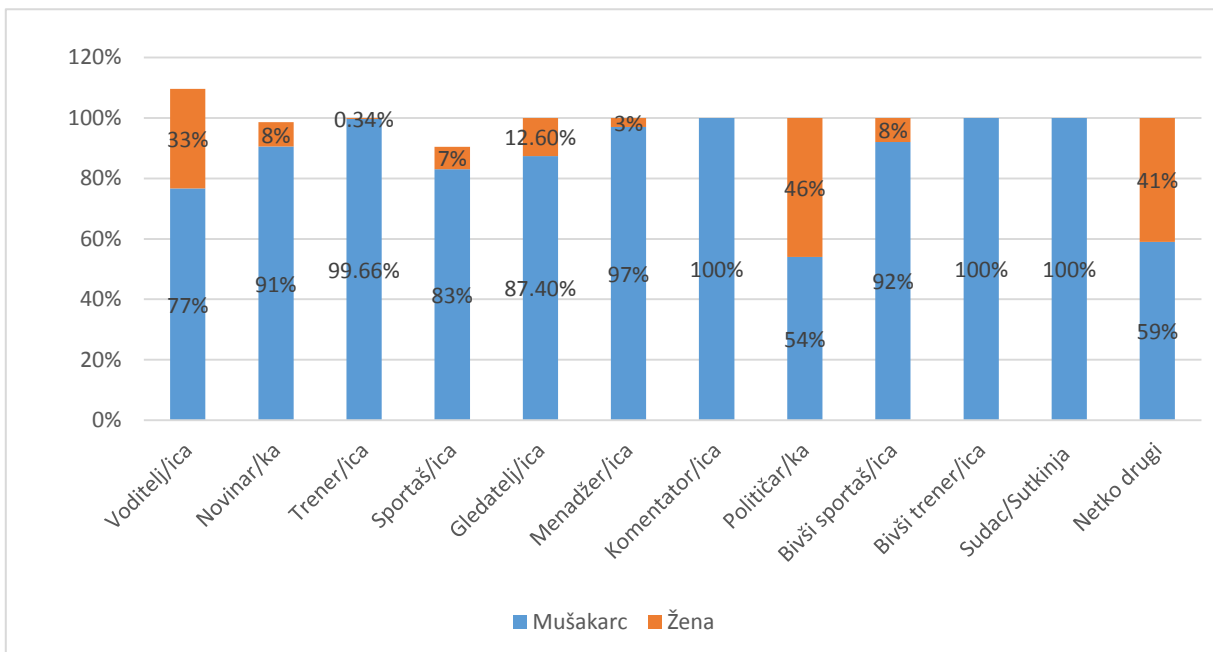
Podaci o distribuciji govora prema rodu u sportskim vijestima također pokazuju podzastupljenost žena u ovom području. Ne samo da je ženski sport slabo zastupljen u sportskim vijestima, već su žene manje prisutne i kao sportašice i kao autorice priloga i kao voditeljice sportskih vijesti.

Graf br. 13 Udio govora u sportskim vijestima prema spolu na svim analiziranim televizijama

Udio govora žena u sportskim vijestima jedva doseže 13 posto. Žene se uglavnom u sportskim vijestima pojavljuju u ulozi voditeljice, potom novinarke, a znatno rjeđe dobivaju prostor i vrijeme kao sportašice.

Graf br. 14 Udio govora u odnosu na spol i ulogu govornika (HTV1, RTL, Nova TV)

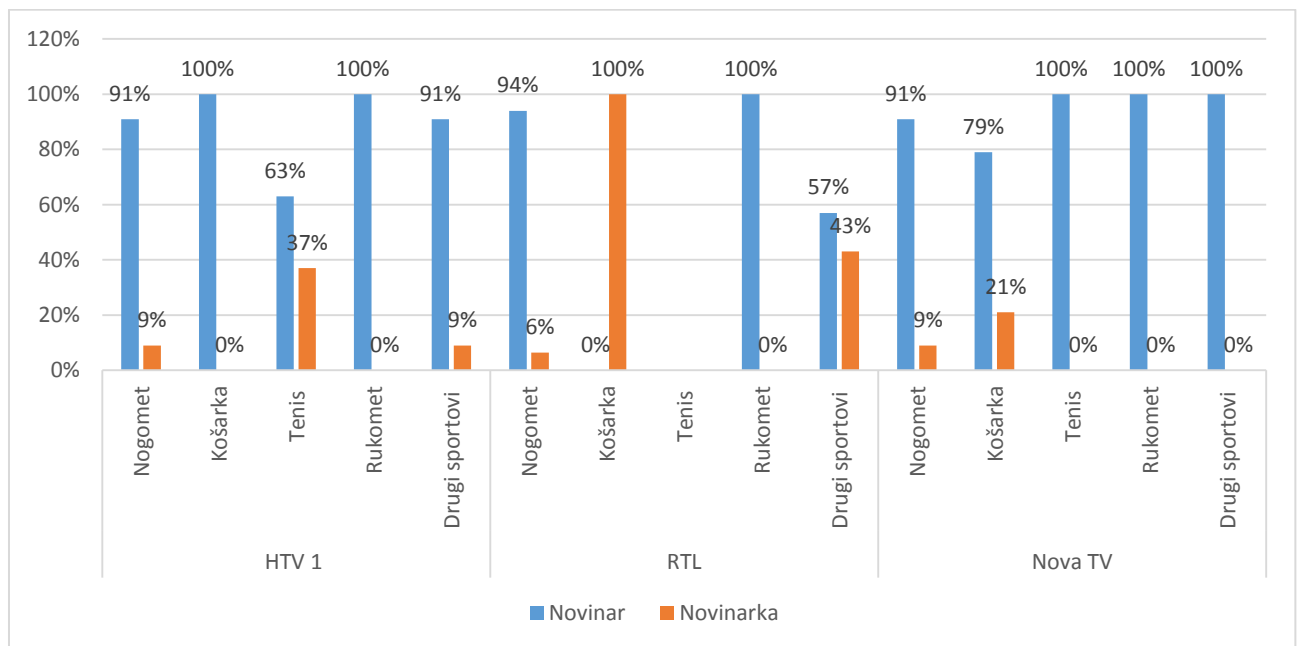

Najpovoljniji omjer u odnosu na svoje muške kolege žene u sportskim vijestima imaju kao voditeljice. Tako su na sve tri nacionalne televizije trećina sportskih vijesti u analiziranom razdoblju vodile žene.

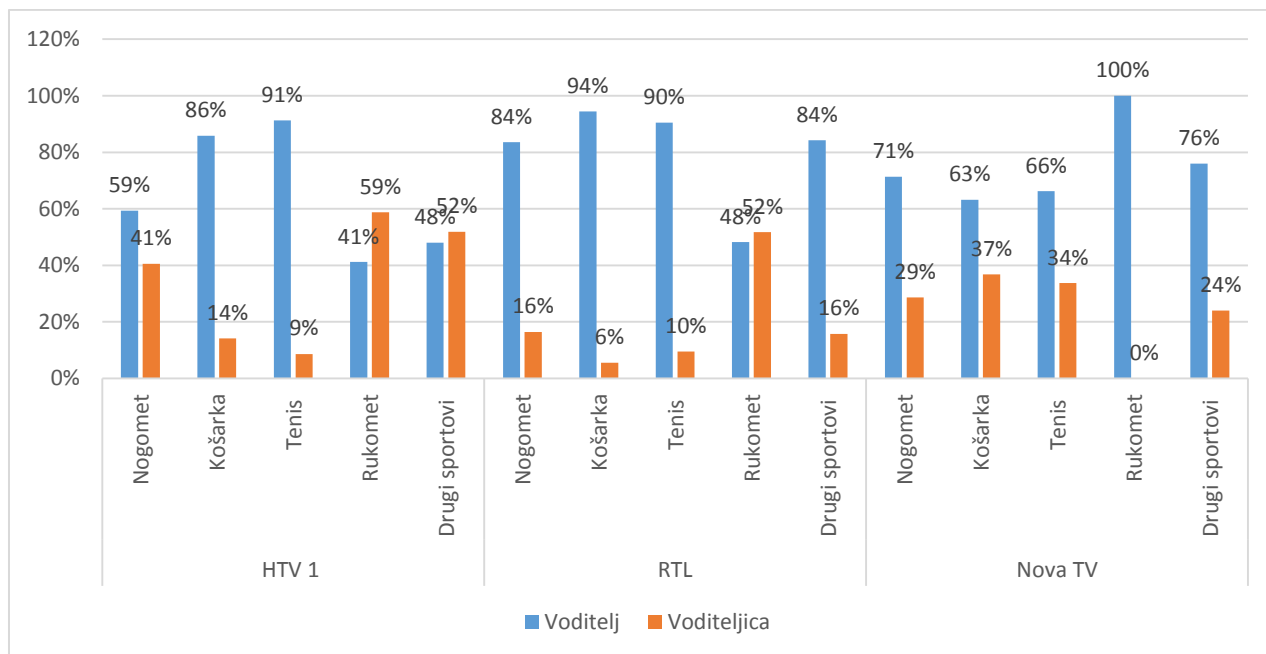
Podaci prikupljeni u analiziranom razdoblju pokazuju visok udio žena koje se u sportskim vijestima pojavljuju kao političarke, odnosno državne dužnosnice. Tu naoko pozitivnu pojavu zasjenjuje činjenica da je glavni razlog prisutnosti političarki u sportskim prilozima bilo imenovanje Janice Kostelić pomoćnicom ministra za sport te njen prvi javni nastup u toj ulozi.

Grafovi koji slijede zornije prikazuju koje uloge pripadaju ženama u sportskim vijestima

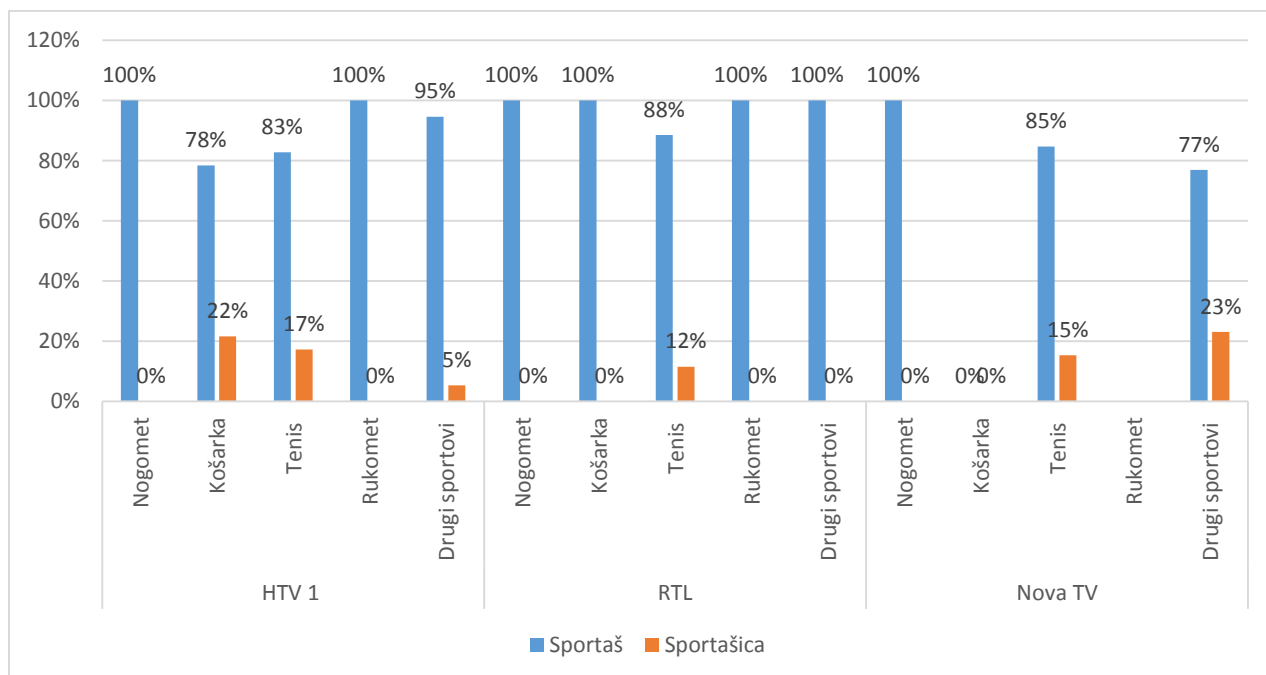
Graf br. 15 Postotak govornih dijelova prema nakladniku, sportu, ulozi i rodu (novinar/ka)

Graf br. 16 Postotak govornih dijelova prema nakladniku, sportu, ulozi i rodu (voditelj/ica)

Graf br. 17 Postotak govornih dijelova prema nakladniku, sportu, ulozi i rodu (sportaš/ica)

Udjeli govornih dijelova jasno pokazuju da dok su žene kao voditeljice i novinarke u određenom dijelu ipak vidljive u sportskim vijestima, kao sportašice su marginalizirane, baš kao i ženski sport općenito.

Preporuke Mediteranske regulatorne mreže (MNRA)

S obzirom na broj audiovizualnih regulatora, članova MNRA koji su sudjelovali u ovoj studiji, dobiveni rezultati se mogu prenijeti i ostalim članovima MNRA uključujući preporuke koje su proizašle iz studije a odnose se na spol i sport u medijima.

Razmatrajući sve informacije navedene do sada, naše preporuke uključuju sljedeće:

PREPORUKE MNRA

1. Audiovizualna tijela trebaju poticati na razgovor i razmišljanje o utjecaju sporta na medije razradom studija i predlaganjem određenih aktivnosti kojima se može unaprijediti ravnopravnost i pluralizam, a čime bi se posljedično iskorjenile predrasude, stereotipi te stalo na kraju rodnoj diskriminaciji u jeziku i pogrešnom prikazivanju žena.

U tom cilju, MNRA tijela trebaju predložiti, sukladno svojoj nadležnosti, potpisivanje "Sporazuma o sportu" s medijima, novinarima, institucijama i relevantnim predstavnicima u području sporta kako bi se unaprijedila ravnopravnost i pluralizam.

2. Pridonijeti usvajanju alata za provedbu dijaloga u cilju iskorjenjivanja velikog rodnog jaza koji postoji u sportu ohrabrivanjem medija da posvete dužnu pažnju sportu kojim se bave žene te potičući muško-žensku ravnopravnost u ovom području.
3. Predvoditi aktivnosti koje su, sukladno samoregulaciji i koregulaciji, prikladne za poticanje ravnopravnosti i pluralizma u sportu, iskorjenjivanje stereotipa i diskriminirajućih predrasuda.
4. Poticati na usvajanje sporazuma i smjernica samoregulacije i koregulacije namijenjenih profesionalcima a u cilju iskorjenjivanja prenošenja diskriminirajućih stereotipa. Osim toga, trebaju ohrabriti upotrebu rodno nediskriminirajućeg i neseksističkog jezika u sportskom novinarstvu kao i nekorištenje sportskih ženskih tijela u reklamiranju.
5. Zajednički poticati novinarstvo na doprinos sportskom pluralizmu i konceptu sporta kao važnog faktora osobnog razvoja te prenositi temeljne društvene, obrazovne i kulturne vrijednosti i ideje prilikom promocije sporta.
6. Poticati na nediskriminirajuće uloge u području sporta. U tom cilju, izbjegavati klasifikaciju sporta na "ženski" ili "muški", omogućavajući ženama slobodan odabir sportova koji se tradicionalno smatraju muškima.
7. Pokušati ohrabriti novinare na zauzimanje kritičnijeg stave prema neravnopravnosti i diskriminaciji u sportu te doprinijeti aktivnijoj i razmjernoj zastupljenosti žena u sportskom programu sukladno društvenoj realnosti. Mediji bi trebali prihvatiti žene kao sportašice, sportske stručnjake, trenere, izbornike, sportske novinare, suce i/ili sportske entuzijaste, između ostalog.

Daljnji koraci Agencije za elektroničke medije kao članice MNRA u skladu s predloženim Preporukama su da je Vijeće za elektroničke medije na 40. sjednici održanoj u listopadu 2017. godine, usvojilo plan aktivnosti radne skupine: „Žene i sport“ koji bi trebao doprinijeti ostvarenju općeg cilja: senzibiliziranja pružatelja medijskih sadržaja za veću vidljivost uspješnih ženskih kolektivnih sportova, kroz realizaciju sljedećih specifičnih ciljeva:

1. Inicirati samoregulaciju s pružateljima medijskih sadržaja o većoj vidljivosti ženskih kolektivnih sportova
2. Donijeti preporuke o načinima smanjivanja rodnog jaza kod informiranja i praćenja između ženskih i muških kolektivnih sportova
3. Provesti kampanju o većoj vidljivosti ženskih kolektivnih sportova

Aktivnosti koje će radna skupina: „Žene i sport“ AEM-a provoditi do kraja 2017. i tijekom 2018. godine su:

Broj	Aktivnosti sukladno usvojenom programu rada za IV. kvartal 2017. i 2018. godinu
1	Predstavljanje rezultata MNRA istraživanja na Danima elektroničkih medija - nacionalna studija o prisutnosti ženskog sporta u info emisijama nacionalnih TV
2	Potpisivanje sporazuma o suradnji s HOO, Komisijom za ravnopravnost spolova i Uredom za ravnopravnost spolova Vlade RH - definiranje proračuna kampanje i podjela odgovornosti za konkretne aktivnosti kampanje
3	Objava natječaja za TV spotove kampanje
4	Sastanak sa svim nakladnicima vezano za proces samoregulacije
5	4 sastanka s pojedinim skupinama nakladnika - Izrada drafta preporuka za sve ciljane skupine
6	Izrada konačne verzije preporuka
7	Predstavljanje Preporuka i kampanje (TV spotova)
8	Distribucija spotova medijskim kućama
9	Završna kampanja - veliki događaj
10	Analiza utjecaja donesenih preporuka i kampanje u medijskom izvještavanju o ženskom sportu - Istraživanje